

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

15 päivänä syyskuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 47 ja 48 artikla – Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi – 6 artikla – Direktiivi (EU) 2016/343 – Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittaminen rikosoikeudellisissa menettelyissä – 8 artikla – Oikeus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään – Palauttamispäätös, johon on liitetty viiden vuoden pituinen maahantulokielto – Edellytykset oikeudenkäynnille kyseisen henkilön poissa ollessa – Kansallisen lainsäädännön mukainen velvollisuus olla läsnä oikeudenkäynnissä

Asiassa C-420/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sofiyski Rayonen sad (Sofian piirituomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 7.8.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 9.9.2020, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajana on

HN

ja jossa asian käsittelyyn osallistuu

Sofiyska rayonna prokuratura,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev, varapresidentti L. Bay Larsen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit I. Ziemele, P. G. Xuereb ja A. Kumin,

julkisasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Longar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.12.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- HN, edustajanaan N. Nikolova, advokat,
- Saksan hallitus, asiamiehinään F. Halabi, M. Hellmann, R. Kanitz ja J. Möller,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. Z. Fehér ja R. Kissné Berta,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja M. H. S. Gijzen,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wasmeier ja I. Zaloguin,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.3.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 (EUVL 2016, L 65, s. 1) 8 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty rikosasiassa, joka on pantu vireille HN:ää vastaan, jota syytetään väärin asiakirjojen käytöstä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2008/115/EY

- 3 Jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi 16.12.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY (EUVL 2008, L 348, s. 98) 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä säädetään yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä, joita jäsenvaltioiden on [unionin] oikeuden yleisperiaatteisiin kuuluvien perusoikeuksien sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesti sovellettava palauttaessaan laittomasti oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia, mukaan luettuina pakolaisten suojeluun ja ihmisoikeuksiin liittyvät velvoitteet.”

- 4 Tämän direktiivin 11 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Palauttamispäätöksiin on liitettävä maahantulokielto

a) jos vapaaehtoista paluuta varten ei ole myönnetty aikaa; tai

b) jos paluovelvoitetta ei ole noudatettu.

Muissa tapauksissa palauttamispäätöksiin voidaan liittää maahantulokielto.

– –

3. Jäsenvaltion on harkittava maahantulokiellon kumoamista tai lykkäämistä silloin, kun kolmannen maan kansalainen, jolle on määrätty maahantulokielto 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti, voi todistettavasti osoittaa poistuneensa jäsenvaltion alueelta noudattaen täysin palauttamispäätöstä.

--

Jäsenvaltio voi pidättäytyä määräämästä maahantulokieltoa, kumota sen tai lykätä sitä yksittäistapauksissa humanitaarisista syistä.

Jäsenvaltio voi kumota maahantulokiellon tai lykätä sen täytäntöönpanoa yksittäistapauksissa tai tietyissä tapausryhmissä muiden syiden perusteella.”

Direktiivi 2016/343

5 Direktiivin 2016/343 johdanto-osan 9, 10, 35, 36 ja 48 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(9) Tämän direktiivin tarkoituksena on lujittaa oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin rikosoikeudellisissa menettelyissä vahvistamalla yhteiset vähimmäissäännöt, jotka koskevat tiettyjä syyttömysolettamaan liittyviä näkökohtia ja oikeutta olla läsnä oikeudenkäynnissä.

(10) Koska tällä direktiivillä vahvistetaan epäiltyjen ja syytettyjen prosessuaalisten oikeuksien suoja koskevia yhteisiä vähimmäissääntöjä, sen tavoitteena on lujittaa jäsenvaltioiden luottamusta toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin ja siten helpottaa rikosasioissa annettujen päätösten vastavuoroista tunnustamista. Tällaiset yhteiset vähimmäissäännöt voivat myös poistaa esteitä kansalaisten vapaan liikkuvuuden tieltä jäsenvaltioiden alueella.

--

(35) Epäillyn tai syytetyn oikeus olla läsnä oikeudenkäynnissä ei ole ehdoton oikeus. Epäillyn tai syytetyn olisi voitava tietyin edellytyksin joko nimenomaisesti tai hiljaisella suostumuksella, mutta yksiselitteisesti, luopua tästä oikeudesta.

(36) Tietyissä olosuhteissa kysymys epäillyn tai syytetyn syyllisyydestä tai syyttömyydestä olisi voitava ratkaista, vaikka asianomainen henkilö ei ole läsnä oikeudenkäynnissä. Näin voi olla tapauksessa, jossa epäillylle tai syytetylle on ilmoitettu hyvissä ajoin oikeudenkäynnistä ja poissaolon seuraamuksista mutta henkilö jättää silti saapumatta oikeudenkäyntiin. Epäillylle tai syytetylle oikeudenkäynnistä ilmoittamisella olisi katsottava tarkoitettavan sitä, että virallinen tieto oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta annetaan kyseiselle henkilölle joko haasteella henkilökohtaisesti tai muilla keinoin tiedoksi siten, että hän voi tulla tietoiseksi oikeudenkäynnistä. Sillä, että epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan poissaolon seuraamuksista, olisi erityisesti katsottava tarkoitettavan sitä, että henkilölle ilmoitetaan, että asia voidaan ratkaista, vaikka hän jättää saapumatta oikeudenkäyntiin.

--

(48) Koska tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jäsenvaltioiden olisi voitava laajentaa tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia suojan tason parantamiseksi. Jäsenvaltioiden myöntämän suojan taso ei saisi milloinkaan alittaa [Euroopan unionin] perusoikeuskirjassa tai [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdystä, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa yleissopimuksessa] määrättyjä vaatimuksia, sellaisena kuin unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsevat.”

6 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraava:

”Tässä direktiivissä säädetään yhteisistä vähimmäissäännöistä, jotka koskevat

- a) tiettyjä syyttömyysolettamaan liittyviä näkökohtia rikosoikeudellisissa menettelyissä;
- b) oikeutta olla läsnä oikeudenkäynnissä rikosoikeudellisissa menettelyissä.”

7 Saman direktiivin 8 artiklan 1–4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyllä tai syytetyllä on oikeus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään.

2. Jäsenvaltiot voivat säätää, että oikeudenkäynti, joka voi johtaa epäillyn tai syytetyin syyllisyyttä tai syyttömyyttä koskevan päätöksen tekemiseen, voidaan järjestää tämän poissa ollessa edellyttäen, että

- a) epäillylle tai syytetylle on ilmoitettu hyvissä ajoin oikeudenkäynnistä ja poissaolon seuraamuksista; tai
- b) epäiltyä tai syytettyä, jolle on ilmoitettu oikeudenkäynnistä, edustaa joko hänen itsensä tai valtion nimeämä valtuutettu edustaja.

3. Edellä olevan 2 kohdan mukaisesti tehty päätös voidaan panna täytäntöön asianomaista epäiltyä tai syytettyä vastaan.

4. Kun jäsenvaltiot ovat säätäneet, että oikeudenkäynti on mahdollista järjestää epäillyn tai syytetyin poissa ollessa, mutta tämän artiklan 2 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei voida täyttää, koska epäiltyä tai syytettyä ei löydetä kohtuullisiksi katsottavista toimista huolimatta, jäsenvaltiot voivat säätää, että päätös voidaan silti tehdä ja panna täytäntöön. Tällöin jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan päätöksestä, erityisesti kun hänet on otettu kiinni, hänelle on ilmoitettava myös mahdollisuudesta riitauttaa päätös ja oikeudesta uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon 9 artiklan mukaisesti.”

Bulgarian oikeus

8 Rikoslain (Nakazatelen kodeks; jäljempänä NK), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin, 93 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Seuraavia käsitteitä ja ilmaisuja käytetään tässä säännöstössä seuraavassa merkityksessä:

--

7) "Törkeä rikos": rikos, josta voidaan määrätä yli viiden vuoden vapausrangaistus, elinkautinen vankeusrangaistus tai elinkautinen vankeus ilman mahdollisuutta rangaistuksen lieventämiseen.

--"

9 NK:n 308 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Joka valmistaa väärän virallisen asiakirjan tai väärentää virallisen asiakirjan sisältöä sen käyttöä varten, on tuomittava asiakirjojen väärentämisestä vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

2. Jos 1 momentissa tarkoitettun teon kohteena -- ovat bulgarialaiset tai ulkomaiset henkilöllisyystodistukset --, teosta on tuomittava vankeuteen enintään kahdeksaksi vuodeksi."

10 NK:n 316 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Tämän luvun edellisissä pykälissä säädettyyn rangaistukseen tuomitaan myös se, joka tietoisesti käyttää väärää tai väärennettyä asiakirjaa, edellisessä pykälässä tarkoitettua väärää tietoa sisältävää asiakirjaa, virheellistä asiakirjaa tai edellisessä pykälässä tarkoitettua asiakirjaa, jos häntä ei voida saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen varsinaisesta asiakirjan valmistamisesta."

11 Rikosprosessilain (Nakazatelno protsesualen kodeks; jäljempänä NPK), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin, 269 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Rikosasioissa, joissa syytettyä syytetään törkeästä rikoksesta, syytetyn läsnäolo istunnossa on välttämätön.

2. Tuomioistuin voi määrätä, että syytetyn on saavuttava oikeudenkäyntiin myös asioissa, joissa hänen läsnäolonsa ei ole välttämätöntä, jos tämä on tarpeen objektiivisen totuuden selvittämiseksi.

3. Asia voidaan käsitellä syytetyn poissaolosta huolimatta, jos poissaolo ei ole esteenä objektiivisen totuuden selvittämiseksi ja jos

1) tämä ei oleskele ilmoittamassaan osoitteessa tai on muuttanut ilmoittamatta siitä viranomaiselle;

2) hänen asuinpaikkaansa maassa ei tiedetä, eikä sitä ole saatu selville perusteellisen tutkimuksen avulla;

3) hän ei ole esittänyt päteviä syitä poissaololleen, ja hänet oli haastettu istuntoon asianmukaisesti ja 247 b §:n 1 momentin mukaista menettelyä on noudatettu;

4) asianomainen oleskelee Bulgarian tasavallan ulkopuolella ja

a) hänen asuinpaikkansa on tuntematon;

b) häntä ei voida haastaa istuntoon muista syistä;

c) hänet on haastettu sääntöjenmukaisesti eikä hän ole ilmoittanut perusteltuja syitä poissaololleen."

- 12 Bulgarian tasavallassa olevista ulkomaalaisista annetun lain (Zakon za chuzhdentsite v Republika Bulgaria; DV nro 153, 23.12.1998), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin, 10 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Viisumin myöntäminen ulkomaalaiselle tai ulkomaalaisen maahantulo on evättävä, jos

--

- 7) tämä on yrittänyt maahantuloa tai kauttakulkua käyttämällä vääriä tai väärennettyjä asiakirjoja taikka väärää tai väärennettyä viisumia tai oleskelulupaa;

--”

- 13 Saman lain 41 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ulkomaalainen on määrättävä palautettavaksi, jos

--

- 5) osoitetaan, että hän on saapunut maahan lainmukaisesti mutta yrittänyt poistua sieltä paikasta, jota ei ole vahvistettu rajanylityspaikaksi, taikka yrittänyt lähteä maasta väärällä tai väärennetyllä passilla tai muulla matkustusasiakirjalla.”

- 14 Mainitun lain 42 h §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Maahantulo- ja oleskelukiellosta Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella määrätään, jos:

1. 10 §:n 1 momentin edellytykset täyttyvät;

--”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 15 Albanian kansalaisen HN:n epäillään esittäneen 11.3.2020 väärän passin ja väärän henkilötodistuksen, jotka muistuttivat Kreikan toimivaltaisten viranomaisten myöntämiä asiakirjoja, Sofian (Bulgaria) lentokentän rajatarkastusasemalla päästäkseen lennolle Bristolin (Yhdistynyt kuningaskunta).
- 16 Poliisiviranomainen pidätti hänet samana päivänä, minkä jälkeen Sofiyska rayonna prokuratura (Sofian syyttäjänvirasto, Bulgaria) aloitti esitutkinnan väärin asiakirjojen käytöstä.
- 17 Seuraavana päivänä Granichno politseysko upravlenien (Sofian rajapoliisiviranomainen, Bulgaria) johtaja teki HN:stä palauttamispäätöksen, johon liitettiin viiden vuoden pituinen maahantulokielto, joka alkoi 12.3.2020 ja päättyy 11.3.2025.
- 18 HN:lle ilmoitettiin tutkintaviranomaisen päätöksellä 23.4.2020, että häntä epäiltiin väärin asiakirjojen käytöstä. Tämä päätös annettiin tiedoksi HN:lle ja hänen asiamiehelleen 27.4.2020. Tässä yhteydessä HN:lle ilmoitettiin hänen oikeuksistaan ja erityisesti NPK:n 269 §:ään, joka koskee menettelyä vastaajan poissa ollessa, perustuvista oikeuksista ja tämän menettelyn seurauksista.

- 19 Samana päivänä pidetyssä kuulemistilaisuudessa HN ilmoitti, että hän ymmärtää hänelle esitetyt oikeudet, ettei hän halua olla läsnä oikeudenkäynnissä, sillä oikeudenkäyntiin osallistumisesta aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kuluja, ja että hän luottaa täysin siihen, että hänen asiamiehensä edustaa häntä hänen poissa ollessaan.
- 20 HN:ää vastaan esitetty syytekirjelmä NK:n 316 §:ssä, luettuna yhdessä NK:n 308 §:n kanssa, säädetystä rikoksesta jätettiin Sofiyski Rayonen sadille eli ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle 27.5.2020.
- 21 Kyseinen tuomioistuin vahvisti 24.6.2020 antamallaan määräyksellä julkisen valmisteluistunnon päivämääräksi 23.7.2020, ja esittelevä tuomari määräsi, että HN:lle on toimitettava Bulgarian sisäministeriön välityksellä albaniankielinen käännös tästä määräyksestä ja syytekirjelmästä. Määräyksessä todettiin myös, että syytetyn läsnäolo istunnossa oli NPK:n 269 §:n 1 momentin mukaan pakollista ja että menettely voitiin toteuttaa syytetyn poissa ollessa vain kyseisen pykälän 3 momentissa säädettyjä edellytyksiä noudattaen.
- 22 Sisäministeriö ilmoitti mainitulle tuomioistuimelle 16.7.2020, että HN oli saatettu Bulgarian rajalle 16.6.2020 rajapoliisiviranomaisen tekemän palauttamispäätöksen täytäntöön panemiseksi, minkä vuoksi HN ei ole saanut asianmukaisesti tietoa häntä vastaan aloitetusta tuomioistuinmenettelystä.
- 23 Tässä tilanteessa Sofiyski Rayonen sad päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [direktiivin 2016/343] 8 artiklan 1 kohdassa säädettyä syytetyn oikeutta olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään sallittua rajoittaa kansallisilla oikeussäännöillä, joiden mukaan virallisen syytteen kohteena olevalle ulkomaalaiselle voidaan määrätä hallinto-oikeudellinen maahantulo- ja oleskelukiello maassa, jossa rikosoikeudenkäynti käydään?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, täyttyvätkö [direktiivin 2016/343] 8 artiklan 2 kohdan a tai b alakohdan edellytykset, jotka koskevat oikeudenkäynnin järjestämistä syytettynä olevan ulkomaalaisen poissa ollessa, jos tälle on ilmoitettu sääntöjenmukaisesti oikeudenkäynnistä ja poissaolon seurauksista ja häntä edustaa joko hänen itsensä tai valtion nimeämä valtuutettu edustaja, mutta esteenä hänen henkilökohtaiselle läsnäololleen on hallintomenettelyssä annettu maahantulo- ja oleskelukiello maassa, jossa rikosoikeudenkäynti käydään?
- 3) Onko sallittua muuttaa [direktiivin 2016/343] 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu syytetyn oikeus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään kansallisilla oikeussäännöillä tämän henkilön prosessioikeudelliseksi velvoitteeksi, jos jäsenvaltiot antavat tällä tavalla paremman suojan tason johdanto-osan 48 perustelukappaleessa tarkoitettulla tavalla, vai onko tällainen menettelytapa pikemminkin vastoin direktiivin johdanto-osan 35 perustelukappaletta, jonka mukaan syytetyn oikeus olla läsnä oikeudenkäynnissä ei ole ehdoton ja hän voi luopua tästä oikeudesta?
- 4) Onko sallittua, että syytetty luopuu etukäteen [direktiivin 2016/343] 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua oikeudesta olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään, jos hän on ilmaissut tämän esitutkinnan aikana yksiselitteisesti ja syytetylle on ilmoitettu poissaolon seurauksista?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Kolmas kysymys

- 24 Kolmannella kysymyksellään, joka on tutkittava ensimmäiseksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2016/343 8 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään, että rikosoikeudellisessa menettelyssä epäillyillä ja syytetyillä on velvollisuus osallistua omaan oikeudenkäyntiinsä.

Tutkittavaksi ottaminen

- 25 Euroopan komissio epäilee, voidaanko kolmas kysymys ottaa tutkittavaksi, koska sillä on käsiteltävänä olevassa asiassa pikemminkin teoreettinen merkitys, kun otetaan huomioon, että syytetty ei voi mennä jäsenvaltioon, jossa hänen oikeudenkäyntinsä on meneillään.
- 26 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on näin ollen periaatteessa velvollisuus antaa ennakkoratkaisu (tuomio 15.7.2021, *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 27 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, kun on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 28.4.2022, *Caruter*, C-642/20, EU:C:2022:308, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Bulgarian oikeudessa säädetään syytetyn velvollisuudesta olla läsnä oikeudenkäynnissä, jossa häntä syytetään törkeästä rikoksesta, kuten HN:ää tässä asiassa syytetään, joten hänellä on Bulgarian oikeuden nojalla tämä velvollisuus.
- 29 Tässä yhteydessä se, että HN oleskelee Bulgarian alueen ulkopuolella ja häneltä on kielletty pääsy sinne, ei riitä osoittamaan, että kolmannella kysymyksellä, joka koskee tällaisen velvollisuuden yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa, ei selvästikään ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen, eikä se siten riitä kumoamaan olettamaa siitä, että kysymyksellä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.
- 30 Kolmas kysymys voidaan siis ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 31 Direktiivin 2016/343 8 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyllä tai syytetyllä on oikeus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään.
- 32 Säännöksen sanamuodosta ilmenee selvästi, että jäsenvaltioiden on sallittava epäiltyjen ja syytettyjen olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään.
- 33 Kyseisessä säännöksessä ei sitä vastoin täsmennetä millään tavoin, voivatko jäsenvaltiot säätää, että tällainen läsnäolo on pakollista.
- 34 Lisäksi direktiivin muista säännöksistä ilmenee, että jäsenvaltiot voivat järjestää oikeudenkäynnin ilman asianomaisen henkilön läsnäoloa.
- 35 Direktiivin 8 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että jäsenvaltiot voivat säätää, että oikeudenkäynti, joka voi johtaa epäillyn tai syytetyn syyllisyyttä tai syyttömyyttä koskevan päätöksen tekemiseen, voidaan järjestää tämän poissa ollessa tietyillä edellytyksillä.
- 36 Nämä edellytykset liittyvät asiayhteyteen, joka on täsmennetty direktiivin 2016/343 johdanto-osan 35 perustelukappaleessa, joka havainnollistaa direktiivin 8 artiklan 2 kohdalla täytäntöönpantua logiikkaa, kun sen mukaan tiettyjen yksiselitteisten menettelyjen, jotka ilmentävät epäillyn tai syytetyn tahtoa luopua oikeudestaan olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään, on mahdollistettava oikeudenkäynnin pitäminen hänen poissa ollessaan (ks. vastaavasti tuomio 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Pakosalla olevan syytetyn oikeudenkäynti), C-569/20, EU:C:2022:401, 35 kohta).
- 37 Vaikka tässä säännöksessä sallitaankin tietyn edellytyksin se, että jäsenvaltiot säätävät mahdollisuudesta järjestää rikosasian oikeudenkäynti ilman epäillyn tai syytetyn läsnäoloa, siinä ei mitenkään velvoiteta jäsenvaltioita säätämään tällaisesta mahdollisuudesta kansallisessa lainsäädännössään.
- 38 Direktiivin 8 artiklan 4 kohdassa säädetään, että kun jäsenvaltiot ovat säätäneet, että oikeudenkäynti on mahdollista järjestää epäillyn tai syytetyn poissa ollessa, mutta tämän artiklan 2 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei voida täyttää, koska epäiltyä tai syytettyä ei löydetä kohtuullisiksi katsottavista toimista huolimatta, jäsenvaltiot voivat säätää, että päätös voidaan silti tehdä ja panna täytäntöön.
- 39 Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan sanamuodosta ja erityisesti ilmaisun ”kun” käytöstä ilmenee näin ollen, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena on ollut ainoastaan myöntää jäsenvaltioille mahdollisuus säätää oikeudenkäynnin järjestämisestä asianomaisen henkilön poissa ollessa.
- 40 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 2016/343 8 artiklassa säädetään ainoastaan epäiltyjen ja syytettyjen oikeudesta osallistua omaan oikeudenkäyntiinsä ja rajataan tätä oikeutta sekä säädetään sitä koskevista poikkeuksista, mutta siinä ei kuitenkaan edellytetä jäsenvaltioiden asettavan kaikille epäillyille tai syytetyille velvollisuutta osallistua omaan oikeudenkäyntiinsä eikä siinä myöskään kielletä niitä näin säätämästä.
- 41 Tässä yhteydessä on muistutettava, että kyseisen direktiivin 1 artiklasta ilmenee, että direktiivin tarkoituksena on säätää yhteisistä vähimmäissäännöistä, jotka koskevat tiettyjä syyttömyysolettamaan liittyviä näkökohtia rikosoikeudellisissa menettelyissä ja oikeutta olla läsnä

omassa oikeudenkäynnissä näissä menettelyissä, eikä sen tarkoituksena ole yhdenmukaistaa tyhjentävästi rikosoikeudellisissa menettelyissä noudettavia sääntöjä (ks. vastaavasti tuomio 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Pakosalla olevan syytetyn oikeudenkäynti), C-569/20, EU:C:2022:401, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 42 Kun otetaan huomioon kyseisellä direktiivillä toteutettu yhdenmukaistamisen rajoitettu ulottuvuus ja se, ettei direktiivillä säännellä kysymystä siitä, voivatko jäsenvaltiot vaatia epäillyn tai syytetyn läsnäoloa oikeudenkäynnissä, tällainen kysymys kuuluu näin ollen yksinomaan kansallisen oikeuden alaan.
- 43 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2016/343 8 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään rikosoikeudellisessa menettelyssä epäiltyjen ja syytettyjen velvollisuudesta osallistua oikeudenkäyntiin.

Neljäs kysymys

- 44 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että neljäs kysymys on esitetty siltä varalta, että kolmanteen kysymykseen vastataan siten, että direktiivin 2016/343 8 artiklan 1 kohta on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään velvollisuudesta osallistua oikeudenkäyntiin rikosasiassa.
- 45 Kun otetaan huomioon kolmanteen kysymykseen annettu vastaus, neljänteen kysymykseen ei siis ole tarpeen vastata.

Ensimmäinen ja toinen kysymys

- 46 Ensimmäisellä ja toisella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2016/343 8 artiklan 1 ja 2 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan oikeudenkäynti voidaan järjestää ilman epäillyn tai syytetyn läsnäoloa, kun tämä henkilö on kyseisen jäsenvaltion ulkopuolella eikä hänen ole mahdollista päästä kyseisen jäsenvaltion alueelle, koska hänet on määrätty maahantulokieltoon kyseessä olevan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten päätöksellä.
- 47 Kuten tämän tuomion 32 ja 40 kohdassa on todettu, direktiivin 2016/343 8 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuuksista, jotta epäillyillä ja syytetyillä on mahdollisuus olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään, ja asetetaan niille rajoja.
- 48 Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että oikeudenkäynti, joka voi johtaa epäillyn tai syytetyn syyllisyyttä tai syyttömyyttä koskevan päätöksen tekemiseen, voidaan järjestää tämän poissa ollessa edellyttäen, että epäillylle tai syytetyille on ilmoitettu hyvissä ajoin oikeudenkäynnistä ja poissaolon seurauksista tai että epäiltyä tai syytettyä, jolle on ilmoitettu oikeudenkäynnistä, edustaa joko hänen itsensä tai valtion nimeämä valtuutettu edustaja.
- 49 Mikään tässä säännöksessä tarkoitetuista edellytyksistä ei tosin koske nimenomaisesti kyseisen henkilön mahdollisuutta mennä fyysisesti sen jäsenvaltion alueelle, jossa häntä vastaan järjestetään oikeudenkäynti rikosasiassa, osallistuakseen siihen.

- 50 Kuten tämän tuomion 35 ja 36 kohdassa on todettu, säännöksessä mainituilla edellytyksillä pyritään kuitenkin rajoittamaan tällaisen jäsenvaltioille myönnetyn oikeuden käyttö tilanteisiin, joissa asianomaisen henkilön on katsottava luopuneen vapaaehtoisesti ja yksiselitteisesti oikeudestaan osallistua oikeudenkäyntiin.
- 51 Tässä yhteydessä on todettava, että direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa annetaan erityinen merkitys asianomaiselle henkilölle ilmoittamisen tärkeydestä, siltä osin kuin siinä selkeästi asetetaan vastaajan poissa ollessa pidettävän oikeudenkäynnin järjestämiselle nimenomaisesti edellytykseksi se, tälle henkilölle on ilmoitettu oikeudenkäynnistä.
- 52 Direktiivin 2016/343 johdanto-osan 36 perustelukappaleessa siis täsmennetään, että epäillylle tai syytetylle oikeudenkäynnistä ilmoittamisella olisi katsottava tarkoitettavan sitä, että virallinen tieto oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta annetaan tiedoksi kyseiselle henkilölle joko haasteella henkilökohtaisesti tai muilla keinoin siten, että hän voi tulla tietoiseksi oikeudenkäynnistä.
- 53 On myös huomautettava, että direktiivin tarkoituksena on – kuten sen johdanto-osan yhdeksännessä ja kymmenennessä perustelukappaleessa on ilmaistu – lujittaa oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin rikosoikeudellisissa menettelyissä ja näin jäsenvaltioiden luottamusta toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin ja siten helpottaa rikosasioissa annettujen ratkaisujen vastavuoroista tunnustamista (tuomio 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Pakosalla olevan syytetyn oikeudenkäynti), C-569/20, EU:C:2022:401, 36 kohta).
- 54 Tässä yhteydessä on muistutettava, että oikeus osallistua oikeudenkäyntiin rikosoikeudellisissa menettelyissä on perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa ja kolmannessa kohdassa ja 48 artiklassa vahvistetun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden olennainen osa; nämä määräykset vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklaa, kuten perusoikeuskirjan selityksissä (EUVL 2007, C 303, s. 17) täsmennetään (ks. vastaavasti tuomio 24.5.2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, 42 kohta ja tuomio 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Pakosalla olevan syytetyn oikeudenkäynti), C-569/20, EU:C:2022:401, 51 kohta).
- 55 Unionin tuomioistuimen on siis huolehdittava siitä, että tulkinta, jonka se omaksuu perusoikeuskirjan 47 artiklan toisesta ja kolmannelta kohdasta ja 48 artiklasta, turvaa suojelulle tason, joka noudattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut, tarjoamaa tasoa (ks. vastaavasti tuomio 23.11.2021, IS (Välipäätöksen lainvastaisuus), C-564/19, EU:C:2021:949, 101 kohta).
- 56 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että syytetyn läsnäololla oikeudenkäynnissä on keskeinen merkitys rikosasiassa oikeudenmukaisen ja tasapuolisen oikeudenkäynnin kannalta ja että velvollisuus taata syytetylle oikeus olla läsnä oikeudenkäynnissä on yksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan keskeisistä seikoista (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 18.10.2006, *Hermi v. Italia*, CE:ECHR:2006:1018JUD 001811402, 58 kohta).
- 57 Tämän oikeuskäytännön mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan sanamuoto tai henki ei estä henkilöä luopumasta vapaaehtoisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeista nimenomaisesti tai hiljaisesti. Se, että oikeudesta osallistua istuntoon on luovuttu, on osoitettava yksiselitteisellä tavalla ja siihen on liityttävä vähimmäistakeet, jotka ovat oikeassa suhteessa luopumisen vakavuuteen (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 1.3.2006, *Sejdovic v.*

Italia, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 86 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 13.3.2018, Vilches Coronado ym. v. Espanja, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, 36 kohta).

- 58 Näistä seikoista seuraa, että edellytyksillä, jotka direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa asetetaan sille, että jäsenvaltiot voivat käyttää tässä säännöksessä annettua mahdollisuutta säätää siitä, että oikeudenkäynti voidaan järjestää asianomaisen poissa ollessa, ja erityisesti kyseisen henkilön tiedottamista koskevalla edellytyksellä pyritään rajoittamaan tällaisen mahdollisuuden käyttö tilanteisiin, joissa kyseisellä henkilöllä on ollut tosiasiallinen mahdollisuus osallistua oikeudenkäyntiin ja hän on luopunut siitä vapaaehtoisesti ja yksiselitteisesti.
- 59 Jäsenvaltio, joka ainoastaan ilmoittaa asianomaiselle henkilölle, jolle on määrätty kielto tulla sen alueelle, hänen oikeudenkäynnistään toteuttamatta tällaisissa olosuhteissa toimenpiteitä, jotka mahdollistavat hänen pääsynsä kyseiselle alueelle maahantulokiellosta huolimatta, estää käytännössä tätä henkilöä tosiasiallisesti käyttämästä oikeuttaan osallistua oikeudenkäyntiin ja poistaa tässä säännöksessä säädetyiltä edellytyksiltä kaiken tehokkaan vaikutuksen.
- 60 Tällainen tilanne eroaa nimittäin tilanteesta, jossa kyseinen henkilö luopuu vapaaehtoisesti ja yksiselitteisesti oikeudestaan olla läsnä omassa oikeudenkäynnissään.
- 61 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohta on implisiittisesti esteenä sille, että jäsenvaltio järjestää oikeudenkäynnin asianomaisen henkilön poissa ollessa, kun häntä on kielletty saapumasta sen alueelle, toteuttamatta toimenpiteitä, jotka mahdollistavat maahantulon sallimisen tästä kiellosta huolimatta.
- 62 Koska ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että nyt käsiteltävässä asiassa asianomainen henkilö ei voi tulla sen jäsenvaltion alueelle, jossa häntä koskeva oikeudenkäynti käydään, kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hänelle määräämän maahantulokiellon vuoksi, on vielä tutkittava, onko direktiivi 2008/115 esteenä sille, että tällaisessa tilanteessa asianomainen jäsenvaltio poistaa kyseiselle henkilölle määrätyn maahantulokiellon tai lykkää sitä.
- 63 Tässä yhteydessä on muistutettava, että kyseisen direktiivin, jossa vahvistetaan jäsenvaltioissa laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseen sovellettavat yhteiset vaatimukset ja menettelyt, 11 artiklan 3 kohdassa sallitaan se, että jos palauttamispäätökseen on liitetty maahantulokiello, jäsenvaltiot kumoavat maahantulokiellon tai lykkäävät sen täytäntöönpanoa.
- 64 Kyseisen kohdan neljännessä alakohdassa täsmennetään, että jäsenvaltioilla on tällainen mahdollisuus yksittäistapauksissa tai tietyissä tapausryhmissä muiden syiden perusteella.
- 65 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 87 kohdassa, direktiivin 2008/115 11 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa annetaan jäsenvaltioille laaja harkintavalta niiden tapausten määrittelemisessä, joissa ne katsovat, että palauttamispäätökseen liitetyn maahantulokiellon täytäntöönpanoa on syytä lykätä tai se on syytä kumota, ja jäsenvaltiot voivat näin ollen kumota tällaisen maahantulokiellon tai lykätä sen täytäntöönpanoa, jotta epäilty tai syytetty voi matkustaa jäsenvaltion alueelle ollakseen läsnä oikeudenkäynnissään.
- 66 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan oikeudenkäynti voidaan pitää epäillyn tai syytetyn poissa ollessa, kun

kyseinen henkilö on kyseisen jäsenvaltion ulkopuolella ja hänen pääsynsä jäsenvaltion alueelle on mahdotonta kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hänelle asettaman maahantulokiellon vuoksi.

Oikeudenkäyntikulut

- 67 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 8 artiklan 1 kohtaa**

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään rikosoikeudellisessa menettelyssä epäiltyjen ja syytettyjen velvollisuudesta osallistua oikeudenkäyntiin.

- 2) Direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohtaa**

on tulkittava siten, että

se on esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan oikeudenkäynti voidaan pitää epäillyn tai syytetyn poissa ollessa, kun kyseinen henkilö on kyseisen jäsenvaltion ulkopuolella ja hänen pääsynsä jäsenvaltion alueelle on mahdotonta kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hänelle asettaman maahantulokiellon vuoksi.

Allekirjoitukset